

Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání

Inspirováno: Professional Development Tool for Improving Quality of Practices in Kindergarten, ISSA

Step by Step ČR, o.p.s, Praha 2015

Zpracovala: Mirka Škardová

Grafická úprava: Tiskárna BOFTISK s.r.o., Nymburk

Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání vznikl v rámci projektu Spirála realizovaném Krajským zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informačním centrem, Nový Jičín, příspěvková organizace a partnerem projektu Step by Step ČR, o.p.s.

Projekt Spirála, reg. č. CZ.1.07/1.3.00/48.0046, je financován z prostředků Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

OBSAH

Úvod	1
Popis úrovní	2
Komu je Nástroj určen	3
1. Komunikace	4–8
2. Rodina a komunita	9–12
3. Inkluze, různorodost a demokratické hodnoty	13–18
4. Plánování a hodnocení	19–25
5. Výchovně vzdělávací strategie	26–36
6. Učební prostředí	37–41
7. Profesní rozvoj	42–43
ISSA – Podpora kvalitního vzdělávání a rovných příležitostí	44–45
Poděkování	46

ÚVOD

Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání

Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání vychází z dokumentu **Kompetentní učitel¹ 21. století – mezinárodní profesní rámec kvality ISSA (KOU21)** a z příručky **Nástroj profesního rozvoje pro zvyšování kvality praxe v mateřských školách**. Přináší výběr základních indikátorů kvality praxe zaměřené na dítě, popisuje různé úrovně praxe a uvádí konkrétní příklady postupů, které vystihují každou ze tří úrovní.

Abychom budoucím uživatelům umožnili lepší orientaci ve všech souvisejících materiálech (Kompetentní učitel 21. století, Nástroj profesního rozvoje pro zvyšování kvality praxe v mateřských školách, hodnotící archy a krátká videa z praxe učitelů ilustrující naplnění daného indikátoru) ponecháváme číslování jednotlivých indikátorů shodné s těmito dokumenty.

Úroveň 0 popisuje praxi, která je **NEADEKVÁTNÍ** coby přístup zaměřený na dítě.

Další úrovně na sebe navazují:

Úroveň 1 – DOBRÝ ZAČÁTEK - ukazuje učitelům, co mohou učinit pro dobrý začátek při zlepšování své praxe směrem k přístupu zaměřenému na dítě.

Úroveň 2 – KVALITNÍ PRAXE - přináší ukázky dobré praxe.

¹Označení učitel je v textu použito pro označení učitelů i učitelek.

POPIS ÚROVNÍ

Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání

Pro každý z indikátorů kvality přinášíme konkrétní příklady postupů, které vystihují každou ze tří úrovní. Jedná se pouze a jen o příklady, nikoli o položky povinné pro dosažení kvality. Jejich účelem je podnítit učitele k reflexi a dialogu o vlastní praxi s ohledem na potřeby vyplývající z jejich prostředí a pracovního kontextu. Ideálem by bylo, kdyby učitelé na základě svých diskusí vytvořili soubor komplexněji pojatých příkladů určených kolegům pracujícím s různými věkovými skupinami. Uvedené příklady pouze stručně ilustrují, jakou podobu může mít praxe zaměřená na dítě.

NEADEKVÁTNÍ

Tato úroveň popisuje praxi, která je nedostačující a neadekvátní coby přístup zaměřený na dítě.

DOBŘÍ ZAČÁTEK

Tato úroveň popisuje učitele, kteří ve své praxi uskutečňují změny s cílem vytvořit vzdělávací prostředí orientované na dítě. Podle našich zkušeností začínají tito učitelé napodobováním podnětů, příkladů a postupů, s nimiž se setkali na školeních, v odborných knihách, při vzájemných hospitacích u kolegů nebo se o nich dozvěděli v rozhovorech s mentory či kolegy. Na základě pozitivních ohlasů dětí a jejich rodičů na změny, které zavedli ve svých třídách, získávají tito učitelé cit pro to, co znamená pedagogický přístup zaměřený na dítě.

KVALITA V PRAXI

Učitelé na této úrovni důsledně uplatňují své přesvědčení, že děti mají právo na naplňování a rozvoj svého potenciálu a na sebevyjádření v rámci vztahů a interakcí s ostatními lidmi. Taková pedagogická praxe využívá veškerých příležitostí dítěte k učení a (sebe) poznávání, respektuje jeho jedinečnost a vazby na jeho komunitu a kulturu. Kvalitní pedagogika představuje umění, které není pouhým součtem jednotlivých činností, ale umně sprádá v jeden celek veškeré oblasti a principy obsažené v publikaci *Kompetentní učitel 21. století – mezinárodní profesní rámec kvality ISSA*. Tyto principy nepřinášejí kuchařku s předem danými postupy, ale popis, jak lze smísit jednotlivé složky tak, aby vzniknul vhodný vzdělávací kontext pro maximální možný rozvoj dítěte.

KOMU JE Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání URČEN

Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání mohou využívat **mentori, lektori, vysokoškolští pedagogové, vedení školy a certifikátoři** při určování, na které úrovni se **dotyční učitelé aktuálně pohybují** a pro **stanovení konkrétních kroků**, které mohou jednotliví učitelé nebo celé týmy učinit směrem **ke kvalitnější praxi**.

Nástroj mohou využívat i **učitelé**, jež **usilují o zkvalitnění své pedagogické práce** a s jeho pomocí si mohou určit vlastní silné stránky a rezervy. Nástroj umožňuje učitelům snáze **získat konkrétní informaci o úrovni, na které se aktuálně nachází** a zároveň nabízí **kontinuální cestu pro stanovení dalších kroků a postupů**, které mohou učinit směrem ke kvalitnější praxi.

Je třeba mít na paměti, že učitelé mohou být v různých oblastech různě daleko a že možnosti dalšího rozvoje lze najít všude, ať už jde o učitelskou praxi jako takovou či definici výchovy a vzdělávání pro věkovou skupinu 3–11 let obecně. Volbou učitelského povolání se člověk zavazuje dále se vzdělávat, profesně růst a dosáhnout co možná největší odbornosti. Tento dokument si klade za cíl **povzbudit učitele k reflexi své práce**.

Nástroj pro hodnocení kvality práce učitele předškolního vzdělávání popisuje praxi, která má namířeno směrem k jednotlivým ukazatelům kvality či je již naplňuje, nicméně záměrně ponechává prostor pro diskusi a dialog mezi mentory, lektory, vysokoškolskými pedagogy, certifikovanými poradci a učiteli ohledně toho, jaké další příklady by mohly naplňovat daný indikátor.

Je jasné, že splnění požadavků na vzdělávání odpovídající 21. století vyžaduje opuštění představy, že definice kvality je neměnná záležitost a přijetí myšlenky, že **kvalita vzdělávání se proměňuje a utváří** prostřednictvím neustálé výměny mezi zainteresovanými stranami.

Asociace ISSA zastává pevné stanovisko, že je nezbytné, aby indikátory kvality byly inkluzivní a mohly tak odrážet rozmanitost prostředí, kde se uplatňují společenské změny i nové nároky a aktuální výzkumné poznatky. Kvalitu je třeba definovat průběžně, s cílem podporovat učitele ve změnách ve své praxi a v porozumění pedagogickým koncepcím, které mají pro zajištění kvality v daném čase a na daném místě zásadní význam.

Doufáme, že se tento i ostatní materiály související s publikací *Kompetentní učitel 21. století – mezinárodní profesní rámec kvality ISSA* stanou živým zdrojem informací a inspirace a jejich uživatelé je budou dále zdokonalovat.

1. KOMUNIKACE

Kritérium 1.1. Učitel komunikuje s dětmi zdvořilým a přátelským způsobem a podporuje tak rozvoj pozitivního sebevědomí a sebedůvěry dětí.

Indikátor 1.1.4. Učitel přijímá emocionální, sociální, tělesné a kognitivní potřeby každého dítěte a citlivě na ně reaguje.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Nezabývá se tím, co děti již vědí a jaké mají vlastní zkušenosti.</p> <p>Věnuje větší pozornost vybraným dětem na úkor ostatních.</p> <p>Nezohledňuje individuální potřeby dětí.</p>	<p>Přizpůsobuje nabídku činností pro děti tak, aby mohly pracovat přiměřeně svému tempu (pomaleji, rychleji...)</p> <p>Je zdrojem útěchy dětem, které potřebují okamžitou emocionální podporu.</p>	<p>Reaguje na individuální sociální, emocionální, kognitivní a fyzické potřeby jednotlivých dětí (např. vybírá a nabízí činnosti, které vyžadují více mentálního a fyzického zapojení, nebo naopak klidné činnosti; činnosti vyžadující rychlejší, nebo naopak pomalejší tempo apod.).</p> <p>Všímá si, když některé z dětí potřebuje pomoc; v této situaci, uzná-li za vhodné, může přizpůsobit tempo práce ve třídě a může pak zapojit ostatní děti různými postupy (nabídnout párovou práci, rozdělit děti do skupin, svěřit dítěti vedoucí roli apod.).</p> <p>Nabízí dětem podporu a pomoc do té doby, dokud nejsou schopny úkol plnit samostatně.</p> <p>Povzbuzuje děti, aby se nebály mluvit o svých potřebách a říci si o pomoc a podporu.</p> <p>Reaguje na momentální potřeby dětí – zařazuje odpočinek nebo oddechové aktivity, jsou-li děti unavené; flexibilně, v závislosti na okolnostech, volí množství a náročnost aktivit.</p>

Jak ještě mohou učitelé ukázat, že ve svých interakcích citlivě reagují na emocionální, sociální, tělesné a kognitivní potřeby každého dítěte?

Kritérium 1.1. Učitel komunikuje s dětmi zdvořilým a přátelským způsobem a podporuje tak rozvoj pozitivního sebevědomí a sebepojetí dětí.

Indikátor 1.1.5. Učitel poskytuje dětem možnost volby. Volbu dětí respektuje a vede k jejímu respektování i ostatní.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
Nedává dětem žádnou možnost volby.	Nabízí dětem možnost volby ohledně místa, kde si budou hrát, výběru hry, materiálů, které chtějí použít pro danou činnost apod.	Předem plánuje, jak každému dítěti poskytnout možnost smysluplné volby, která odpovídá jeho věku a schopnostem. Umožňuje dětem volbu jak ve fázi plánování (např. děti si mohou volit téma projektu, pracovní skupinu či partnera do dvojice, informační zdroje a materiál, který budou používat apod.), při samotných činnostech (zvolit si vlastní postup, způsob zpracování např. plakát, koláž, papírový model, kniha apod.), tak i při hodnocení (např. způsob prezentace výsledků práce).

Jak ještě jinak může učitel ukázat, že dětem nabízí příležitost k vlastní volbě?

Kritérium 1.1. Učitel komunikuje s dětmi zdvořilým a přátelským způsobem a podporuje tak rozvoj pozitivního sebevědomí a sebedůvěry dětí.

Indikátor 1.1.6. Učitel svým přístupem k dětem podporuje rozvoj jejich odpovědnosti, samostatnosti a sebekontroly.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Neumožňuje dětem projevit vlastní aktivitu při jednotlivých činnostech.</p> <p>Při všech činnostech se děti musí držet jednotného postupu či vzoru stanoveného učitelem.</p>	<p>Má ve třídě zavedený systém služeb a umožňuje dětem jejich výběr.</p> <p>Dovoluje dětem převzít iniciativu během volné hry.</p> <p>Během volnočasových aktivit dovoluje dětem iniciovat vlastní hru a nezasahuje do ní.</p> <p>Někdy dětem dovolí samostatně vyřešit sociální konflikty (mezilidské neshody).</p>	<p>Zapojuje děti do tvorby pravidel třídy a umožňuje jim diskutovat a rozhodovat o tom, jak je budou uplatňovat.</p> <p>Využívá pravidel třídy v denních činnostech a aktivitách, aplikuje je kdykoliv je to potřeba.</p> <p>Umožňuje dětem, aby se vyjadřovaly k pravidlům a jejich užívání.</p> <p>Podporuje rozvoj zodpovědnosti a samostatnosti dětí také tím, že jim umožní volit si pracovní skupinu a způsob práce.</p> <p>Umožňuje dětem dělat aktivity nezávisle, podporuje jejich sebekontrolu a snahu odvést nejlepší práci.</p> <p>Dává dětem korektivní zpětnou vazbu na jejich práci i chování, podporuje jejich iniciativu.</p> <p>Dává dětem příležitost k pozitivnímu sebehodnocení a konstruktivní zpětné vazbě směřující ke spolužákům („autorské křeslo“, čtenářské dílny, prezentace vlastní knihy, ranní a hodnotící kruh atd.).</p>

Jak ještě mohou učitelé napomáhat dětem v rozvíjení jejich vlastní iniciativy, autonomie a zodpovědnosti?

Kritérium 1.2. Učitel svým jednáním podporuje rozvoj učící se komunity, ve které se každé dítě cítí být přijímáno a podporováno v rozvoji svého potenciálu.

Indikátor 1.2.2. Učitel dětem nabízí činnosti, v nichž se děti učí rozlišovat a pojmenovávat své pocity a hovořit o nich.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Neabízí žádné aktivity, které by dětem pomáhaly uvědomit si své pocity a nálady.</p> <p>Děti pracují výlučně samostatně, učitel nevytváří příležitosti pro jejich vzájemnou komunikaci.</p> <p>Děti nemají příležitost hovořit o svých pocitech.</p> <p>Paušálně označuje pocity (např. hněv, obavy = nežádoucí).</p>	<p>Povzbuzuje děti k vyjadřování pocitů vlastními slovy.</p> <p>Povzbuzuje děti ke sdílení svých prožitků a s nimi spojených pocitů.</p> <p>Všímá si, když jsou děti v „nepohodě“, zajímá se o jejich pocity...</p>	<p>Přijímá všechny pocity a emoce dětí bez toho, aby je odsuzoval či negativně hodnotil (nevěnoval jim patřičnou pozornost, zlehčoval atd.).</p> <p>Učí děti, jak své pocity vyjadřovat přiměřenou formou, vybízí je, aby používaly k vyjádření vlastní slova (popisný jazyk „já výroky“ – „já cítím“, „já nemohu pracovat v takovém hluku“...), spíše než „ty jsi, ty musíš atd.“</p> <p>Pomáhá dětem vyjádřit obtížně definovatelné emoce vhodným způsobem (např. dítě je rozčilené, zajímá se, nemůže najít vhodná slova k pojmenování toho, co cítí) a respektuje také, když dítě v daný okamžik nechce o svých pocitech mluvit.</p> <p>Pozitivně a s pochopením přistupuje k dítěti, které je rozrušené (podrážděné) a vyzývá k citlivému přístupu a ohleduplnosti také ostatní děti.</p> <p>Připravuje pro děti vhodné a věkově přiměřené hry a aktivity, kde pracují s pocity (emocemi), rozpoznávají je a učí se je pojmenovávat (vyprávění nebo čtení příběhů, příběhy s otevřeným koncem, dramatizace, hry s rolemi, využívá též autentických situací atd.). V rámci těchto aktivit vybízí děti, aby sdílely s ostatními svoje individuální zkušenosti během dané aktivity a pocity z prožitků.</p>

Jak ještě mohou učitelé pomoci dětem naučit vyznat se ve vlastních pocitech i pocitech ostatních?

Kritérium 1.2. Učitel svým jednáním podporuje rozvoj učící se komunity, ve které se každé dítě cítí být přijímáno a podporováno v rozvoji svého potenciálu.

Indikátor 1.2.3. Učitel podporuje rozvoj demokratických hodnot a občanských kompetencí dětí tím, že je zapojuje do rozhodování o věcech, které se jich týkají, a poskytuje jim příležitost vyjádřit vlastní názor.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Neptá se dětí na jejich názor.</p> <p>Sděluje dětem, co si ony i ostatní mají myslet a dělat, předkládá jim jen svůj úhel pohledu.</p> <p>Vychází jen ze svých pocitů a domněnek.</p> <p>Nedůvěřuje dětem, že dokáží problém samy vyřešit.</p>	<p>Občas nabízí dětem příležitost, aby se mohly zúčastnit rozhodování, která se týkají např. chodu třídy, výzdoby třídy, výběru témat projektů apod.</p> <p>Ptá se dětí na jejich názor.</p>	<p>Učitel dává dětem příležitost, aby se mohly nejen zúčastnit, ale i aktivně zapojit do rozhodování, která se týkají jejich učení, výzdoby třídy, tvorby pravidel třídy, výběru témat projektů, plánování školního výletu atd.</p> <p>Vybízí děti, aby vyjadřovaly adekvátním způsobem svůj názor, pomáhá jim volit vhodná slova pro vyjádření jejich stanoviska či sdělení argumentů.</p> <p>Dbá na to, aby názor dětí byl vyslechnut a respektován ostatními dětmi i dospělými ve třídě a vytváří k tomu vhodné příležitosti.</p> <p>Prostřednictvím osobního příkladu ukazuje (modeluje) partnerské způsoby komunikace. Učí děti, jak dělat rozhodnutí (zvažování více možností řešení, analyzování důsledků různých rozhodnutí na ně samé i ostatní apod.).</p> <p>Dává dětem možnosti, aby mohly na základě nových znalostí, zkušeností a prožitků přehodnotit svá dosavadní rozhodnutí (opravit chybu, zvolit jiný způsob řešení atd.).</p>

Jak ještě mohou učitelé pomoci dětem naučit vyznat se ve vlastních pocitech i pocitech ostatních?

2. RODINA A KOMUNITA

Kritérium 2.1. Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.

Indikátor 2.1.2. Učitel dává rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Rozhoduje o všem, co bude probíhat ve třídě bez ohledu na přání, připomínky a potřeby rodičů.</p> <p>O rozhodnutích ohledně dětí informuje rodiče na formálních rodičovských schůzkách bez zřetelu na soukromí rodin a individuální zvláštnosti dětí.</p>	<p>Nabízí rodinám různé příležitosti podílet se na některých rozhodnutích týkajících se např. výletů do přírody, organizace karnevalu atp.</p> <p>Nastane-li v průběhu dne výchovný nebo vzdělávací problém s konkrétním dítětem, hovoří o situaci s rodiči, aby zjistil jejich pohled na věc.</p> <p>Občasné a výběrově vybízí rodiče k dobrovolnickému zapojení se do třídních aktivit.</p>	<p>Má zavedený systém pro zjišťování toho, jaké přístupy ve výchově a vzdělávání rodiny uplatňují, jaké cíle si rodiče stanovují pro své děti, (např. prostřednictvím individuálních konzultací, pravidelných telefonátů...) a zpracovává tyto informace do vzdělávacích plánů.</p> <p>Je-li třeba, zapojuje rodiče/členy rodiny do vytváření individuálního učebního plánu pro jejich dítě. Rodičům jsou k dispozici portfolia dětí, obrázky dětí, písemné zprávy, které jim umožňují vidět a zhodnotit rozvoj a pokroky jejich dětí.</p> <p>Poskytuje rodičům/členům rodiny příležitost seznámit se se školním a třídním vzdělávacím programem a prostředím mateřské školky ještě předtím, než dítě do školky nastoupí.</p> <p>Zapojuje rodiče do plánování společenských aktivit třídy/školky.</p> <p>Hodnocení výchovně vzdělávacích činností obohacuje o názory a podněty ze strany rodičů (společná diskuse nad portfoliem dítěte, záznamy z pozorování, mapování pokroků dítěte za určité období atp.).</p>

Jak ještě mohou učitelé zapojit členy rodiny do rozhodování o výchově a vzdělávání svých dětí, do rozvoje koncepcí a plánování obsahové práce MŠ?

Kritérium 2.1. Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.

Indikátor 2.1.3. Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Rozhoduje o všem, co se týká prostředí třídy bez možnosti diskuse a zapojení dětí a rodičů.</p> <p>Nezohledňuje připomínky a náměty dětí a rodin.</p>	<p>Oslovuje rodiny, aby přispěly do života třídy např. materiální pomocí, vymalováním třídy, renovací nábytku, tvorbou dekorací, pomocí při rekonstrukci zahrady atp.).</p>	<p>Zapojuje rodiny do navrhování a vytváření učebního prostředí třídy a školky tak, aby zohlednil také jejich hodnoty, nápady, zájmy atp.</p> <p>Zapojuje rodiny do diskusí ohledně třídních/školních pravidel, cílů vzdělávacího programu, stravování, průběhu dne a dalších aspektů života třídy a školky.</p> <p>Zapojuje rodiny do vytváření a sdílení vizí školky, krátkodobých a dlouhodobých cílů, provozních postupů apod.</p>

Jakými dalšími způsoby mohou učitelé s rodiči spolupracovat na zavádění výchovných, vzdělávacích, ale i materiálních inovací na úrovni třídy a školky?

Kritérium 2.2. Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací.

Indikátor 2.2.3. Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Rodičům se nenabízejí možnosti setkávat se, blíže se seznamovat a navzájem se od sebe učit, s výjimkou náhodných setkání při besídkách a informativních rodičovských schůzkách.</p>	<p>Nabízí rodinám možnost setkávání a sdílení v rámci dílen určených rodičům (velikonoční dílna, vánoční bazar, dílna ke Dni matek, jarmark apod.).</p>	<p>Organizuje a vytváří příležitosti pro vzájemné setkávání a seznamování rodin na půdě školky (třídy) i mimo prostředí školky.</p> <p>V rámci neformálních setkání plánuje a volí takové aktivity, které by oslovily co nejvíce rodin (např. zahradní slavnost, piknik, návštěvy kulturních akcí, sportovní odpoledne, semináře pro rodiče týkající se nových poznatků z psychologie a výchovy dětí atp.).</p> <p>V rámci formálních setkání poskytuje dostatek prostoru k tomu, aby se rodiče mohli vyslovovat k událostem ve třídě a k informacím, které v průběhu schůzky dostávají. Sděluje jim dostatečně dopředu případná témata k diskusi, situace, které se budou řešit atp.</p> <p>Uzpůsobuje prostředí třídy pro společná setkávání, (vyhrazuje prostor a čas pro tato setkávání), snaží se vytvořit přátelskou a vstřícnou atmosféru.</p>

Co ještě mohou učitelé učinit pro to, aby rodinám zajistili příležitost podporovat se a učit se od sebe navzájem?

Kritérium 2.3. Učitel využívá k obohacení vzdělávací nabídky zdrojů, které jí poskytují rodiny dětí i širší komunita.

Indikátor 2.3.3. Učitel do vzdělávání dětí začleňuje obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí ze života ve vlastní rodině/komunitě.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Děni v místní obci či v rodinách dětí se žádným způsobem nepromítá do hry, integrovaných tematických celků apod.</p>	<p>Příležitostně využívá informace ze života rodin a místní obce a zahrnuje je do aktuálních plánovaných činností (např. různé tradice, události spojené s ročními obdobími, výročí, narození sourozence apod.).</p>	<p>Využívá potenciálu rodin jako zdroje dalších nápadů, podnětů a inspirace pro učení, začleňuje tyto náměty a aktivity do tematických plánů a propojuje je s cíli třídního vzdělávacího programu.</p> <p>Začleňuje do hry a dalších činností také taková témata, která mají dětem ukázat specifickou životní rodiny a také rodin z různých etnik (tradice, zvyky, hudba, způsob prožívání různých událostí, rituály, hry apod.).</p>

Jak ještě mohou učitelé využít své poznatky o rodinách a komunitě dětí na podporu jejich učení?

3. INKLUZE, ROZMANITOST A DEMOKRATICKÉ HODNOTY

Kritérium 3.1. Učitel vytváří každému dítěti a jeho rodině rovné příležitosti ke vzdělávání bez ohledu na jeho pohlaví, věk, etnickou příslušnost, kulturu, rodný jazyk, náboženství, rodinné zázemí, ekonomický status nebo speciální vzdělávací potřeby.

Indikátor 3.1.2. Učitel přistupuje ke každému dítěti s respektem a úctou, vytváří pro každé dítě rovné příležitosti k zapojení se do života třídy a školní komunity.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Z jeho chování i neverbální komunikace lze vyčíst odmítavý a nerespektující postoj k některým dětem či jejich rodinám.</p> <p>Nerespektuje individuální zvláštnosti dětí.</p>	<p>O všech dětech se vyjadřuje většinou pozitivně.</p> <p>Nabízí dětem i jejich rodinám příležitosti hovořit o jejich zážitcích z domácího prostředí – o jejich svátcích, jídle, tradicích, širší rodině apod.</p>	<p>Vyjadřuje se o všech dětech s úctou a respektem.</p> <p>Poskytuje každému z dětí možnost mluvit o svých zážitcích, zkušenostech, vyjádřit svoji myšlenku, nápad; mluví s dětmi o zážitcích, které se týkají bezprostředně nejen jejich rodin, ale i jejich kultur a začleňuje tato témata do třídního vzdělávacího plánu.</p> <p>Zasáhne, pokud děti nerespektují ostatní; zasahuje také v případě vzájemného osočování na základě kulturní a sociální rozdílnosti.</p> <p>Nabízí každému dítěti příležitost podílet se na různých činnostech a projektech.</p> <p>Prezentuje rozmanitost identit dětí (plakáty, knihy, fotografie dětí s příběhem, fotografie rodin dětí atd.), čímž zabraňuje posilování předsudků a vytváření stereotypních návyků chování ve třídě.</p>

Poznámka: Je nepřijatelné vyjadřovat se o dětech hanlivě.

Zkuste popsat situaci, kdy jste vyjádřil/a svou úctu i dítěti, se kterým máte ve třídě nejproblematičtější vztah.

Kritérium 3.1. Učitel vytváří každému dítěti a jeho rodině rovné příležitosti ke vzdělávání bez ohledu na jeho pohlaví, věk, etnickou příslušnost, kulturu, rodný jazyk, náboženství, rodinné zázemí, ekonomický status nebo speciální vzdělávací potřeby.

Indikátor 3.1.4. Učitel se v komunikaci s dětmi, jejich rodiči i v nabídce aktivit pro děti vyvaruje genderovým a jiným stereotypům.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Upřednostňuje dělení děti do skupin nejčastěji podle kritérií:</p> <ul style="list-style-type: none"> - malé a velké děti - chlapci a děvčata - jiné etnické a jazykové skupiny <p>a určuje, jaké činnosti mají ve skupinách dělat (např. děvčata vaří polévku a chlapci jdou na dřevo).</p> <p>Neumožňuje dětem zastávat genderově převrácené role (děvčata mohou montovat, kluci mohou pěst...)</p> <p>Vyžaduje, aby děti a rodiny s různým socioekonomickým zázemím splňovaly tatáž kritéria (např. očekává, že všechny rodiny zakoupí dětem určité pomůcky, přispějí na nadstandartní služby atp.)</p>	<p>Organizuje a nabízí dětem takové činnosti, kde mohou pracovat chlapci a děvčata dohromady.</p> <p>Připravuje činnosti, na nichž se mohou podílet děti z různých etnických skupin a děti s jiným mateřským jazykem.</p> <p>Plánuje a připravuje činnosti, na nichž se mohou podílet děti různých věkových skupin.</p>	<p>Využívá různých způsobů a cest (čtení, diskuse, hry), aby vybudoval uvědomění dětí, že pro žádnou z činností není jedinec předurčován či zvýhodňován pohlavím, fyzickými schopnostmi, kulturou, ze které pochází, nebo socioekonomickými podmínkami.</p> <p>Vytváří bezpečný prostor a atmosféru, kde může každé dítě sdílet své zkušenosti či prožitky (např. pomocí společně sdílených pravidel, ve hrách, v ranním kruhu apod.).</p> <p>Společně s dětmi si všímá, v jakých rolích jsou v dětských knihách zobrazováni muži a v jakých ženy (jak vypadají a jednají, jaké mají vlastnosti). Hovoří s dětmi o tom, jak některá vyobrazení či způsob vyjadřování postav mohou posilovat stereotypy týkající se např. tělesného vzhledu (váha, věk, barva pleti, krása), rodné řeči či socioekonomického zázemí; např. vědec = pomatenec s rozčuchanými vlasy, hodná princezna = světlovlasá, štíhlá bytost s alabastrovou pletí, zlá princezna = černošská...</p> <p>Ukazují si příklady ze života kolem, které tyto stereotypní zjednodušující zobrazení vyvracejí.</p>

Jak ještě mohou učitelé dát najevo, že nepodléhají genderovým a jiným stereotypům? Jakým dalším způsobem je možné ve třídě zajistit rovné příležitosti ve vzdělávání?

Kritérium 3.1. Učitel vytváří každému dítěti a jeho rodině rovné příležitosti ke vzdělávání bez ohledu na jeho pohlaví, věk, etnickou příslušnost, kulturu, rodný jazyk, náboženství, rodinné zázemí, ekonomický status nebo speciální vzdělávací potřeby.

Indikátor 3.1.5. Učitel přizpůsobuje prostředí třídy a učební aktivity tomu, aby se na většině z nich mohly podílet i děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Nerespektuje specifické potřeby dětí.</p> <p>Nezohledňuje rozdíly mezi dětmi a očekává, že se děti budou zabývat týmiž činnostmi stejným způsobem.</p>	<p>Zapojuje děti se specifickými vzdělávacími potřebami do některých činností.</p> <p>Uznává individuální potřeby dětí, včetně dětí s postižením a přizpůsobuje podmínky pro jejich vzdělávání.</p> <p>Poskytuje pomoc dětem, které ji potřebují.</p> <p>Příležitostně zadává dětem se specifickými vzdělávacími potřebami úkoly přiměřené jejich schopnostem.</p>	<p>Organizuje činnosti tak, že i děti s odlišnými schopnostmi a vzdělávacími potřebami se mohou do aktivit maximálně zapojit, tzn. hledá různé způsoby a možnosti pro tyto děti (uzpůsobuje prostředí třídy, individuálně vybírá používané pomůcky, přizpůsobuje metody tak, že všechny děti získávají adekvátní podporu).</p> <p>V případě potřeby pružně přizpůsobuje obsah aktivit, volí činnosti aktivnější či klidnější atd.</p> <p>Pro skupinovou práci organizuje heterogenní pracovní skupinky tak, že všechny děti bez rozdílu mohou pracovat společně.</p> <p>Pomáhá dětem rozdělit činnosti ve skupině tak, aby žádné z dětí nebylo svým handicapem znevýhodněno a mohlo se zapojit do takové práce, na kterou stačí.</p> <p>Projevuje dětem empatii, což ale neznamená, že je nadbytečně ochraňuje a zvýhodňuje způsobem pro ně nepříjemným.</p>

Jaké další úpravy mohou učitelům pomoci v zapojení všech dětí?

Kritérium 3.2. Učitel pomáhá dětem porozumět, respektovat a oceňovat odlišnost, rozmanitost.

Indikátor 3.2.1. Učitel oceňuje rozmanitost ve školním společenství a pracuje s ní jako s důležitým východiskem při plánování a realizaci vzdělávání dětí. Ve vzdělávání využívá zdroje, které odrážejí etnickou, sociokulturní a jinou rozmanitost dětí a rodin zastoupených ve třídě/škole.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Školní vzdělávací program, třídní vzdělávací plán, výzdoba třídy, učební materiály a činnosti neodrážejí rozmanitost kultur, historii a zkušenosti dětí a jejich rodin.</p>	<p>Využívá některé materiály a vybavení, které odrážejí rozmanitost dětí a jejich rodin zastoupených ve třídě, začleňuje témata, kde ukazuje na rozdílnost mezi jednotlivými rodinami a komunitou (např. tradiční jídla, způsob slavení svátků, organizační struktura rodiny apod.).</p> <p>Realizuje „jednorázové“ projekty s interkulturní tematikou (např. projekt Afrika, Indiáni apod.)</p>	<p>Zajímá se o život rodin a mluví s dětmi o historii, kultuře, způsobu prožívání běžného dne, probírá s dětmi tematiku svátků, způsobů stravování (tradiční jídla); do diskuse zapojuje ostatní děti.</p> <p>Uznává přínos jednotlivých etnik a podporuje jejich specifika (zejména těch etnických skupin, k nimž patří děti navštěvující danou školu).</p> <p>Podporuje rozmanitost také tím, že činnosti, hračky, tradice apod. nepojmenovává jako „klučičí“ a „holčičí“, dává najevo, že každý člověk je individualita a vyhovují mu specifické činnosti.</p> <p>Vede rozhovory způsobem, ze kterého vyplývá, že každé dítě a jeho rodina jsou svým způsobem jedineční, ale na druhou stranu mají spoustu společného s ostatními příslušníky jiných komunit a etnik.</p> <p>Téma rozmanitosti z činností přirozeně vyplývá a není jen doplňkovou záležitostí.</p>

Jak ještě mohou učitelé zahrnout rozmanitost dětí a jejich rodin do své pedagogické práce?

Kritérium 3.3. Učitel vede žáky k porozumění hodnotám občanské společnosti a k dovednostem potřebným pro participaci v občanské společnosti.

Indikátor 3.3.1. Učitel u dětí rozvíjí a podporuje dovednost ocenit se navzájem, dovednost zaujmout a objasnit vlastní stanovisko, dovednost spoluvytvářet a respektovat pravidla a řád.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Nepředkládá dětem různé pohledy na věc, ani jim nedovolí projeviti odlišné stanovisko či jiný názor.</p> <p>Prosazuje myšlenku jediné správné odpovědi a názoru.</p>	<p>Příležitostně se děti ptá na jejich názory a pohled na věc.</p> <p>Využívá příběhů k tomu, aby poukázal na různé názory, které mohou děti mít na určitou situaci.</p> <p>Občas se děti dotazuje na jejich oblíbenou barvu, jídlo, zvíře, květinu, osobu apod.</p>	<p>Poskytuje dětem příležitost k rozvíjení přiměřeného sociálního chování k vrstevníkům (vhodná komunikace v konfliktních situacích, respekt a naslouchání názorům ostatních atd.).</p> <p>Využívá strategií, které podněcují různost vyslovených názorů, jako např. parafrázování, dotaz na rozvedení názoru a vybízí k úvahám různými směry.</p> <p>V rámci skupinových diskusí, v komunitním kruhu atp. se dotazuje dětí, zda někdo z nich vidí věc jinak či má odlišný názor, vybízí děti k úvahám různými směry, k přemýšlení o tom, jak by se v dané situaci zachovaly ony samy, ptá se jich, jak jinak se mohla předkládaná situace vyvinout, zda vyústila spravedlivě ke všem zúčastněným atp.</p> <p>Na příkladech konkrétních osobností z různých historických epoch i současnosti ukazuje dětem možnosti, jak nahlížet danou situaci a postavit se k ní (např. poukáže na sílu jedince, který se vzepřel většině).</p> <p>Jde příkladem v tom, že lidé mohou smýšlet odlišně a přesto být spolu. Ukazuje, že odlišnosti jsou příležitostí k učení a růstu.</p>

Co může učitel ještě udělat pro podporu hlasů těch skupin dětí, které bývají ve třídě spíše tišší a do diskusí se nezapojují?

Kritérium 3.3. Učitel vede žáky k porozumění hodnotám občanské společnosti a k dovednostem potřebným pro participaci v občanské společnosti.

Indikátor 3.3.3. Učitel podporuje děti ve slušném, poctivém, ohleduplném a respektujícím chování vůči ostatním a v očekávání téhož chování od druhých.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Děti se navzájem šikanují, urážejí nebo si vzájemně fyzicky či citově ubližují, aniž by je dospělý upozornil na nepříznivé důsledky jejich chování.</p>	<p>Reaguje s cílem usměrnit děti v případě, že spolu jednají neuctivě, hovoří s dětmi na toto téma.</p>	<p>Rozvíjí u dětí empatii tím, že jim pomáhá pochopit, jak se cítí ostatní, když zažívají neférové, neuctivé a nerovné zacházení nebo když se k nim ostatní chovají agresivně.</p> <p>Připravuje učební aktivity, které pomáhají dětem rozlišit respektující a nerespektující chování a komunikaci, řešit problémy spojené s neuctivým a neférovým chováním, např. hry s rolami, modelové hry, čtení z knih, sledování filmů, analýza chování a jednání hlavních postav, hledání způsobů možných řešení.</p>

Jak ještě mohou učitelé podnítit děti, aby si projevovaly úctu, ctily rovnoprávnost, spravedlnost a důstojnost?

4. PLÁNOVÁNÍ A HODNOCENÍ

Kritérium 4.1. Učitel systematicky sleduje a zaznamenává vývoj, proces učení a učební výsledky každého dítěte, přičemž se vyhýbá předpojatosti a stereotypům.

Indikátor 4.1.1. Učitel využívá záměrného pozorování a dalších vhodných technik sběru dat o pokrocích v učení dítěte. Učitel shromažďuje autentické produkty dětí a neformální informace o dítěti (např. pozorovací archy, sebehodnotící archy, ukázky prací dítěte, epizodické záznamy, záznamy rozhovorů s dítětem, zprávy od rodičů), se souhlasem zákonných zástupců dítěte i oficiální zprávy od odborníků.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Nemá zavedený systém pravidelného pozorování.</p> <p>Hodnocení dítěte se opírá jen o testy, které postihují pouze znalosti dětí.</p> <p>Hodnotí výkon dítěte na základě porovnání s ostatními dětmi.</p> <p>Děti si zakládají práce do desek či krabice bez nějakého uspořádání či dalších údajů.</p>	<p>Shromažďuje pracovní listy dětí, jejich kresby, záznamy písemné produkce apod., opatřuje je datem, ale už je dále nevyužívá k sledování vývoje dítěte.</p> <p>Zabývá se sledováním rozvoje dětí v různých oblastech, ale svá pozorování systematicky nezaznamenává.</p>	<p>Systematicky vytváří písemné záznamy svých pozorování, datuje je, průběžně je reviduje, zakládá do portfolia a na jejich základě plánuje další kroky k rozvoji dítěte.</p> <p>Portfolio slouží dítěti, učiteli a rodičům jako významný zdroj pro hodnocení a sebehodnocení.</p> <p>Pozoruje děti v přirozených situacích, kdy děti prokazují širší schopnosti a dovednosti (výstupem jejich práce může být např. plakát, scénka, koláž, společný výrobek nebo příběh atd.).</p> <p>Záznamů svých pozorování využívá pro sledování pokroků každého dítěte vzhledem k cílům, které stanoví ŠVP, i vzhledem k individuálním cílům dítěte.</p>

Jak ještě mohou učitelé provádět formativní hodnocení?

Kritérium 4.1. Učitel systematicky sleduje a zaznamenává vývoj, proces učení a učební výsledky každého dítěte, přičemž se vyhýbá předpojatosti a stereotypům.

Indikátor 4.1.2. Učitel průběžně vyhodnocuje míru zapojení každého z dětí do spolupráce s ostatními.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Plánuje a realizuje činnosti bez ohledu na zájmy a míru zapojení dětí, na to zda děti činnost baví, zda se nudí atp.</p>	<p>Příležitostně si všímá, že některé děti neprojevují zájem o činnost a snaží se je více zapojit.</p> <p>Sleduje také míru zapojení skupin dětí, s nimiž v danou chvíli nepracuje, a příležitostně je kontroluje, zajde za nimi...</p>	<p>Sleduje a zaznamenává si míru zapojení dítěte v různých aktivitách, svá pozorování analyzuje, aby mohl lépe v následném plánování přizpůsobit aktivity a metody potřebám dítěte.</p> <p>Všímá si, nakolik je dítě zainteresováno v dané aktivitě (zapojuje-li se, pracuje-li se zájmem, nudí se apod.) a hledá způsoby, jak dítě pro práci více motivovat.</p> <p>Uvědomuje si, že mezi dětmi existují rozdíly v přístupu k práci, v míře jejich zapojení a že zájem dítěte v průběhu dne kolísá.</p> <p>Plánuje aktivity pro celou třídu, menší skupiny i jednotlivce.</p> <p>Při sestavování skupin nebo při individuální práci zohledňuje rozdílnost v dovednostech, zájmech a preferencích dětí.</p>

Jak ještě mohou učitelé posuzovat míru zapojení dětí a podle něj dělat potřebné úpravy?

Kritérium 4.2. Učitel plánuje výuku systematicky s ohledem k cílům stanoveným v kurikulárních dokumentech a vzhledem k individuálním možnostem a potřebám dětí.

Indikátor 4.2.1. Učitel plánuje aktivity, které odpovídají vývojové úrovni, dosavadním zkušenostem, představám a zájmům dětí.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Plánuje činnosti pro celou skupinu, bez ohledu na schopnosti a zájmy jednotlivých dětí.</p> <p>Neplánuje.</p>	<p>Učební plány odrážejí požadavky RVP PV a ŠVP. Zahrnují paletu věkově přiměřených činností.</p> <p>Plánuje zvláštní činnosti pro děti, které se potýkají s obtížemi, pro děti se specifickými vzdělávacími potřebami.</p>	<p>Plány vycházejí z pozorování a hodnocení, které odráží individualitu, potřeby a stávající úroveň znalostí a dovedností všech dětí ve třídě (včetně dětí se specifickými vzdělávacími potřebami).</p> <p>V případě potřeby nabízí jednotlivým dětem jako pomoc a podporu takové aktivity, které jim pomohou pochopit a porozumět probíranému tématu a dosáhnout vyšší úrovně porozumění či schopností (např. manipulační pomůcky, rozložení instrukcí do menších kroků, individuální pracovní tempo, delší čas apod.).</p> <p>Vytváří dlouhodobé plány i plány na kratší období, kde se snaží o celostní pohled na dítě a jeho rozvoj.</p>

Jak ještě mohou učitelé ukázat, že plánované činnosti vycházejí z vývojové úrovně a zájmů každého dítěte?

Kritérium 4.2. Učitel plánuje výuku systematicky s ohledem k cílům stanoveným v kurikulárních dokumentech a vzhledem k individuálním možnostem a potřebám dětí.

Indikátor 4.2.2. Učitel do svého plánu začleňuje i aktivity navržené dětmi, čímž vychází vstříc potřebám, učebním stylům, schopnostem a dalším osobnostním charakteristikám dětí ve třídě.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Plánuje veškeré činnosti, včetně způsobu jejich provádění, bez toho aniž by do tohoto procesu zapojil i samotné děti, nenabízí jim žádnou možnost volby.</p> <p>Neplánuje žádné konkrétní činnosti.</p>	<p>Umožňuje dětem zapojit jejich nápady, zvolit si místo, kde budou pracovat, jaké materiály použijí, způsob jakým budou prezentovat výsledky své práce apod.</p>	<p>Zapojuje děti do plánování, vybízí je, aby samy přicházely s návrhy činností, vybíraly témata, která je zajímají apod.</p> <p>Sestavuje denní, týdenní a dlouhodobé plány také na základě pozorování dětí, jejich zájmu o naplánované činnosti, využívá podnětů, které děti přinášejí, využívá zájmů dětí jako vodítko pro plánování.</p> <p>Pozoruje děti při práci a snaží se zachytit okamžik, kdy jsou děti připravené a motivované přirozenou cestou se naučit novou dovednost.</p> <p>Zapojuje děti i do procesu hodnocení.</p>

Jak ještě mohou zajistit učitelé rovnováhu mezi činnostmi plánovanými a iniciovanými dětmi?

Kritérium 4.2. Učitel plánuje výuku systematicky s ohledem k cílům stanoveným v kurikulárních dokumentech a vzhledem k individuálním možnostem a potřebám dětí.

Indikátor 4.2.5. Učitel plánuje tak, aby jeho plány a činnosti z nich vycházející byly dostatečně flexibilní, umožňovaly přizpůsobovat se měnícím se podmínkám, potřebám a reakcím dětí.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Lpí na dané činnosti, i když tato děti nezaujala, je pro ně příliš obtížná nebo příliš snadná.</p> <p>Pracuje vždy podle připraveného plánu, bez ohledu na aktuální situaci.</p>	<p>Zohledňuje proměnlivé podmínky a upravuje plán podle potřeby (např. když některé děti chybí a nelze uskutečnit skupinovou činnost, pozvaný host se nemůže dostavit apod.).</p>	<p>Využívá veškerých neočekávaných změn a situací, využívá tzv. „vhodného momentu pro učení“, reaguje na něj a nabízí dětem takové aktivity, která budou korespondovat s aktuální situací a projeveným zájmem ze strany dítěte.</p> <p>Využívá vhodných učebních situací, aby děti motivoval k otevřenosti ve smyslu vyjadřování svých pocitů a myšlenek (dítě se učí mluvit o svých pocitech a myšlenkách a objasňovat je).</p> <p>Aktuálně přizpůsobuje plány potřebám dětí, pružně reaguje na změny podmínek (např. upraví plánované činnosti nebo denní režim podle neočekávaných změn prostředí, specifických potřeb jednotlivých dětí apod.).</p> <p>Při plánování využívá svých znalostí o dětech, jejich zájmech a individuálních potřebách, vychází ze svých záznamů z pozorování – pozorovací archy, portfolia dětí, epizodické záznamy atd.</p>

Jak ještě mohou zajistit učitelé rovnováhu mezi činnostmi plánovanými a iniciovanými dětmi?

Kritérium 4.3 Učitel do procesu plánování a hodnocení zapojuje děti, rodiče a zainteresované odborníky.

Indikátor 4.3.1. Učitel dává dětem prostor k sebehodnocení výsledků svého učení i sebehodnocení procesů a postupů, jimiž při učení prošly. K sebehodnocení dává dětem předem jasná kritéria, na tvorbě kritérií umožňuje dětem se spolupodílet.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Provádí veškeré plánování.</p> <p>Reflexe a shrnování je pouze v jeho kompetenci, neseznamuje děti s žádnými kritérii hodnocení.</p>	<p>Zajímá se o to, jakým způsobem budou děti při práci postupovat (jaký mají plán).</p> <p>Vybízí děti, aby hovořily o tom, čím se zabývaly.</p> <p>Srozumitelně poskytuje dětem informace o cílech, kterých má být dosaženo.</p>	<p>Zapojuje děti do procesu plánování, realizace a hodnocení.</p> <p>Zajímá se o to, jakým způsobem budou děti při práci postupovat, vede je k tomu, aby si svoji práci dopředu naplánovaly, promyslely vhodné postupy, materiály, informační zdroje apod.</p> <p>Jasným a srozumitelným způsobem stanovuje kritéria hodnocení a cíle, kterých má být dosaženo a objasňuje smyslnost dané činnosti pro jejich učení. Do vytváření kritérií zapojuje také děti.</p> <p>Vyzývá děti, aby se podílely na rozhodování o tom, které práce vyberou do svého portfolia, vede je k tomu, aby dokázaly obhájit svoji volbu a uvědomily si, proč a čím byla určitá práce významná pro jejich učení.</p> <p>Mluví s dětmi o tom, co již o tématu v danou chvíli ví, co by se chtěly dozvědět (před vlastní činností) a co se dozvěděly (po skončení činnosti).</p> <p>Zapojuje děti do reflexe, ptá se jich např. co se jim podařilo, co by příště mohly udělat jinak apod.</p>

Jak ještě mohou zajistit učitelé rovnováhu mezi činnostmi plánovanými a iniciovanými dětmi?

Kritérium 4.3. Učitel do procesu plánování a hodnocení zapojuje děti, rodiče a zainteresované odborníky.

Indikátor 4.3.2. Učitel vede děti k vzájemnému hodnocení, učí je, jak vyhodnocovat práci a chování druhých.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Nedává dětem žádnou příležitost vyjádřit se k práci ostatních dětí či vyslovit svůj názor.</p>	<p>Ptá se děti na to, co se jim líbí na práci druhých či na konkrétním prezentovaném výtvarném či hudebním výtvoru, příběhu, hře nebo písni.</p>	<p>Je dětem vzorem v tom, jak se konstruktivně vyjádřit o práci ostatních, při reflexi se dotazuje na konkrétní postřehy namísto obecností.</p> <p>Učí děti, jakým způsobem nabízet popisnou zpětnou vazbu při hodnocení práce druhých.</p> <p>Vybízí děti k tomu, aby se druhých dětí ptaly na postřehy ohledně jejich práce a naslouchaly jim.</p> <p>Poskytuje dětem možnost vyjadřovat se k práci druhých, pracují-li děti ve dvojicích nebo malých skupinách, a to vždy způsobem respektujícím a přátelským.</p>

Jak ještě mohou učitelé vést děti k hodnocení práce a chování ostatních?

5. VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ STRATEGIE

Kritérium 5.1. Učitel užívá spektrum výchovně vzdělávacích strategií rozvíjejících vědomosti, dovednosti a postoje dětí s ohledem ke vzdělávacím cílům definovaným v kurikulárních dokumentech a potřebám dětí.

Indikátor 5.1.2. Učitel nabízí dětem aktivity podporující objevování, experimentování, kladení otázek a tvořivost.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Učení a předávání informací probíhá pouze v rámci práce s celou třídou.</p> <p>Nevybízí děti k rozhovorům s ostatními.</p> <p>Očekává, že se děti budou zabývat stejnou činností, stejným způsobem, ve stejném čase, podle vzoru předloženého učitelem.</p>	<p>Dává dětem prostor pro krátkodobé činnosti, kde mohou samostatně zkoumat, experimentovat, zkoušet různé možnosti a způsoby řešení.</p>	<p>Nabízí činnosti s otevřeným koncem, které dětem umožňují hledat různé způsoby a varianty řešení, úkoly, které zahrnují pozorování, třídění, zkoumání materiálů, vytváření vlastních závěrů a sdílení svých nápadů a myšlenek.</p> <p>Rozvíjí vnitřní motivaci dětí k učení a objevování také výběrem netradičních aktivit, které vzbuzují zvědavost, zájem o učení a poznávání nových věcí.</p> <p>Poskytuje dětem příležitosti dospět k informacím a poznatkům různými způsoby a prostřednictvím rozmanitých zdrojů (od lidí z okolí místa bydliště, kteří jsou odborníky na danou problematiku, od rodičů, z internetu, z knih apod.).</p>

Jak ještě jinak mohou učitelé podnítit zkoumání, experimentování, „samostudium“ a tvořivost dětí?

Kritérium 5.1. Učitel užívá spektrum výchovně vzdělávacích strategií rozvíjejících vědomosti, dovednosti a postoje dětí s ohledem ke vzdělávacím cílům definovaným v kurikulárních dokumentech a potřebám dětí.

Indikátor 5.1.3. Učitel užívá vzdělávací metody podněcující u dětí myšlení vyššího řádu a problémové učení.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Nabízí činnosti, které se omezují jen na reprodukci předložených poznatků, na zopakování toho, co již bylo řečeno.</p> <p>V průběhu hry (učení) neklade dětem otázky ani jim nepředkládá problémy k řešení. Pokud otázky položí, jedná se o uzavřené otázky, na něž se očekává jednoznačná odpověď.</p> <p>Řeší problémy za děti (např. nenechá postavit vysokou věž z kostek, protože by se zřítily).</p>	<p>Dovoluje dětem experimentovat s různými materiály.</p> <p>Nabízí hry s kostkami, s nejrůznějšími manipulativy, s vodou a pískem, dramatické a výtvarné aktivity.</p> <p>Pomáhám dětem v řešení problémů, které vyvstanou při hře.</p>	<p>Povzbuzuje děti k tomu, aby porovnávaly, hledaly vzájemné souvislosti, propojovaly si své zkušenosti, třídily, předvíдалy, tvořily vlastní představy, rozvíjely vlastní kreativitu, zdůvodňovaly své myšlenky a předpovědi atp.</p> <p>Poskytuje dětem na výběr dostatek rozmanitého materiálu, který mohou využít k tvoření a nabízí jim činnosti, které je podněcují k řešení problémů.</p> <p>Klade dětem zkoumavé dotazy s cílem podnítit hypotetické uvažování a předvídání, ptá se na jejich názory.</p> <p>Zajímá se o způsob uvažování dětí, o to, jak se co dozvěděly, jak k čemu došly, proč si to myslí atp.</p>

Jaké další strategie mohou učitelé využít na podporu dovedností v oblasti myšlení vyššího řádu a řešení problémů?

Kritérium 5.2. Učitel užívá širokou škálu výchovně vzdělávacích strategií zaměřených na sociální a emocionální rozvoj dětí.

Indikátor 5.2.1. Učitel nabízí dětem aktivity, které posilují jejich pozitivní sebepojetí a sebevědomí.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Od všech dětí očekává, že se budou držet příkladu učitele.</p> <p>Nenabízí dětem žádné činnosti, které zdůrazňují individualitu, preference či různé zkušenosti dětí.</p>	<p>Nabízí dětem určité možnosti výběru pro své sebevyjádření, např. volba obrázku pro svoji skříňku, barvy, které chtějí použít na výkresu.</p>	<p>Využívá různých příležitostí, aby poskytl dětem prostor projevit vlastní individualitu, např. při výběru používaného materiálu, se kterým budou pracovat, ve volbě způsobu, jak budou pracovat, v tempu, které si děti určí pro svoji práci atd.</p> <p>Umožňuje dětem přinést si známé předměty z doma.</p> <p>Hovoří s dětmi přiměřeným způsobem o identitě, individualitě a jedinečnosti každého člověka; o různých rolích, do kterých se dostáváme v různých prostředích (doma, ve školce, ve sportovním týmu apod.).</p> <p>Hovoří s dětmi o tom, jak se věci dělají u nich doma.</p> <p>Zařazuje činnosti, které odrážejí kulturu rodin a korespondují s kulturním prostředím dětí.</p>

Jak ještě mohou učitelé posílit smysl dětí pro svoji individualitu a identitu?

Kritérium 5.2. Učitel užívá širokou škálu výchovně vzdělávacích strategií zaměřených na sociální a emocionální rozvoj dětí.

Indikátor 5.2.2. Učitel užívá výchovně vzdělávací strategie, které podporují autonomii a iniciativu každého z dětí.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Nabízí činnosti, které dětem neumožňují převzít iniciativu a pracovat samostatně.</p> <p>Provádí za děti i úkony, které jsou schopné dělat samy, jako například krmení, oblékání, přenášení materiálů apod.</p> <p>Nedává dětem žádný prostor, aby přicházely s vlastními nápady a návrhy, jak danou situaci či problém řešit, sám poskytuje okamžité (nevyžádané) rady či řešení a očekává, že se děti jeho návrhům přizpůsobí.</p>	<p>Dovolí dětem samostatně dělat to, co už umějí.</p> <p>Organizuje takové činnosti, které dětem umožňují uplatnit své nápady, vyjádřit své představy nebo provádět činnosti po svém.</p>	<p>Organizuje aktivity a promýšlí činnosti, kde se děti mohou učit od sebe navzájem.</p> <p>Zapojuje děti do plánování her a aktivit, využívá jejich nápadů. K nápadům a myšlenkám dětí přistupuje s respektem, dává najevo jejich váhu a důležitost.</p> <p>Povzbuzuje a podporuje děti ve zkoušení nových věcí, experimentování, hledání různých postupů, kladení otázek, poskytuje dětem čas pro samostatné řešení problémů namísto zasahování svojí radou.</p> <p>Vytváří podmínky pro to, aby děti, mají-li potřebu, vystupovaly ze zóny aktuálního vývoje do zóny nejbližšího vývoje, a tím se rozvíjely i za cenu dělání chyb. S chybami je zacházeno jako se zdrojem osobního posunu.</p> <p>Zapojuje děti do vytváření skupinových pravidel.</p> <p>Dětem je umožněno se k pravidlům vyjadřovat, v případě potřeby nebo nefunkčnosti navrhnout úpravy pravidel a postupů.</p>

Jak ještě mohou učitelé budovat autonomii a iniciativu dětí?

Kritérium 5.2. Učitel užívá širokou škálu výchovně vzdělávacích strategií zaměřených na sociální a emocionální rozvoj dětí.

Indikátor 5.2.3. Učitel užívá výchovně vzdělávacích strategií, které podporují seberegulaci každého z dětí.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Pravidla tvoří výhradně sám.</p> <p>Pozitivní chování dětí si „zajišťuje“ prostřednictvím nahodilých pochval, odměn či trestů.</p>	<p>K posílení pozitivního chování využívá systém odměn založených na předem jasně naformulovaných kritériích.</p> <p>Vysvětluje hranice, pravidla a omezení.</p> <p>Prostřednictvím vlastního chování je dětem vzorem seberegulace.</p>	<p>Má vůči dětem realistická očekávání.</p> <p>Posiluje pozitivní chování. Podporuje děti v sebereflexi jejich chování a úměrnosti jejich požadavků.</p> <p>Dává dětem popisnou zpětnou vazbu k jejich chování a vyjadřování se, hledá cesty, jak pomoci dítěti zvládnout emočně obtížné situace.</p> <p>Nezpochybňuje pocity a potřeby dětí a přijímá je. Učí děti tyto pocity a potřeby vhodným způsobem vyjadřovat.</p> <p>Vede děti k zodpovědnosti za své vlastní chování a jednání, včetně zvažování přijatelnějších alternativ chování.</p>

Jak ještě mohou učitelé podpořit seberegulaci dětí?

Kritérium 5.3. Učitel nabízí dětem aktivity, které vycházejí z jejich předchozích zkušeností a dovedností.

Indikátor 5.3.2. Učitel vychází z předchozích zkušeností dětí a k jejich dalšímu pokroku v učení jim nabízí aktivity, které jsou v zóně jejich nejbližšího možného rozvoje.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Pracuje naráz s celou třídou a očekává, že se všechny děti budou učit stejným způsobem.</p> <p>Neposkytuje dětem žádnou míru podpory při řešení úkolu.</p>	<p>Podporuje děti v tom, aby se nebály říct, že něčemu nerozumějí nebo jim něco nejde.</p> <p>Povzbuzuje děti k výběru alternativních učebních činností.</p> <p>Povšimne-li si, že některé dítě potřebuje pomoc s řešením, nabízí mu názorné pomůcky.</p>	<p>Předkládá dětem aktivity, které vycházejí z jejich předchozích zkušeností, vědomostí a dovedností.</p> <p>Poskytuje dětem, které potřebují dodatečnou podporu, vhodné pomůcky, názornou demonstraci, doplňující informace či jim předloží úkol po menších částech, aby mu byly děti schopné porozumět nebo aby všechny zvládly danou činnost.</p> <p>Využívá zóny nejbližšího vývoje v učení, vybízí děti, aby si v případě potřeby zvolily jiný úkol (úkol, který zvládnou) a je připraven dětem takový úkol nabídnout.</p> <p>Klade dětem otevřené otázky.</p> <p>Povzbuzuje děti k rozvedení či objasnění jejich představ, k předkládání návrhů či dalších možných pohledů na věc.</p> <p>Vybízí děti k vyjádření svých představ či znalostí jiným způsobem (např. jako diagram, příběh, kresbu, komiks či dramatizaci).</p>

Jak ještě mohou učitelé poskytnout dítěti odpovídající množství efektivní podpory a nabízet dětem aktivity, které budou v zóně jejich nejbližšího vývoje?

Kritérium 5.3 Učitel nabízí dětem aktivity, které vycházejí z jejich předchozích zkušeností a dovedností.

Indikátor 5.3.3. Učitel vede děti k tomu, aby si stanovovaly vzdělávací cíle, formulovaly očekávání od vlastní práce a ve vazbě na tyto stanovené cíle a očekávání prováděly sebehodnocení.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Stanovuje veškeré vzdělávací cíle, které jsou stejné pro celou třídu.</p> <p>Pouze učitel poskytuje zpětnou vazbu ohledně výsledků dětí.</p>	<p>Dotazuje se dětí, co se chtějí o daném tématu dozvědět.</p> <p>Na konci dne (např. v reflexním kruhu) se ptá dětí, co se naučily a jak se to naučily.</p>	<p>Vypracovává plán (na den, týden, měsíc, rok), kde jsou zaznamenány cíle a také způsob reflexe výsledků učení.</p> <p>Pracuje s cíli v každé aktivitě, na konci práce (dne) se děti např. ptá, co se naučily, jak došly k novým poznatkům, co by příště mohly udělat jinak, jaké doporučení by mohly poskytnout dalším dětem atp.</p> <p>Zapojuje děti do procesu plánování a zpětného hodnocení práce. Postupně vede děti také ke stanovování si vlastních cílů.</p> <p>K sebehodnocení dětí využívá i jednoduchých záznamových archů nebo piktogramů.</p> <p>Umožňuje dětem, aby si mohly vybírat z několika alternativ práce, čímž navazuje na jejich rozdílné zájmy, znalosti a dovednosti, které si chtějí osvojit, a podporuje jejich spoluúčast na vlastním učebním procesu.</p>

Jak ještě mohou učitelé podpořit děti ke stanovování cílů a reflexi věnované jejich učení?

Kritérium 5.3. Učitel nabízí dětem aktivity, které vycházejí z jejich předchozích zkušeností a dovedností.

Indikátor 5.3.4. Učitel vytváří situace, v nichž děti aplikují to, co se naučily ve škole, v každodenním životě a reálných situacích.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Předkládá nová témata a pojmy bez návaznosti na skutečný život dětí, prezentuje je jako oddělené celky, nedává je do žádných souvislostí, neptá se dětí na jejich zkušenosti.</p>	<p>Dotazuje se dětí na jejich osobní zkušenost s novým pojmem či tématem.</p> <p>Přináší příklady ze situací v reálném životě.</p> <p>Různé pojmy a témata dětem předkládá formou integrovaného učení hrou a činnostmi, snaží se, aby děti měly možnost prozkoumat probírané téma z více úhlů pohledu.</p>	<p>Zařazuje různé obsahy a integruje různé tematické celky tak, že děti mohou vlastní zkušenost z jednoho, uplatnit pro práci na jiném.</p> <p>Snaží se nabízené činnosti vztahovat ke konkrétním životním situacím, propojovat je co nejvíce s reálným životem, např. prostřednictvím exkurzí nebo na skutečných příkladech si děti mohou ověřit, jak lze nové znalosti uplatnit v praxi.</p> <p>Zařazuje další témata a tematické celky mimo oficiální kurikulum (RVP/ŠVP), aby lépe navázal na zájmy dětí a podpořil jejich zkušenosti.</p>

Jak ještě mohou učitelé integrovat učební zkušenosti a pomoci dětem uplatnit je v reálných situacích?

Kritérium 5.4. Učitel užívá výchovně vzdělávacích strategií založených na demokratických principech

Indikátor 5.4.2. Učitel užívá strategií, které umožňují dětem spolupodílet se na rozhodování, porozumět odpovědnosti a jejím následkům.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Děti nemají v rámci třídy žádné stálé povinnosti. Jen občas je učitel požádá o splnění nějakého úkolu.</p>	<p>Přiděluje dětem úkoly a povinnosti a pomáhá jim porozumět, jak je vykonávat.</p>	<p>Zapojuje děti do různých aktivit, které se týkají práce ve třídě, a napomáhá rozvíjet jejich zodpovědnost.</p> <p>Probírá s dětmi povinnosti a role, které jsou ve třídě zapotřebí.</p> <p>Vybízí děti, aby si samy zvolily činnosti, které budou ve třídě dělat a převzaly za ně zodpovědnost. Dává dětem příležitost si je prakticky vyzkoušet (např. čištění akvária, krmení králíka, zalévání květin atp.).</p> <p>Hovoří s dětmi o jejich odpovědnosti k sobě navzájem, k prostředí třídy, školky i jejího okolí a mluví s nimi i o důsledcích neodpovědného chování.</p>

Jak ještě mohou učitelé podpořit spoluúčast dětí a jejich porozumění pojmu odpovědnost a jejich důsledků?

Kritérium 5.4. Učitel užívá výchovně vzdělávacích strategií založených na demokratických principech

Indikátor 5.4.3. Učitel užívá strategie, které pomáhají dětem porozumět hranicím a pravidlům, učí děti respektovat práva ostatních v demokratické společnosti.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Oznamuje dětem pravidla, aniž by jim vysvětlil jejich smysl.</p>	<p>Hovoří s dětmi o pravidlech a jejich opodstatnění.</p> <p>V situacích, kdy je třeba řídit se pravidly, zasahuje jasnými pokyny a přátelským tónem.</p>	<p>Mluví s dětmi o pravidlech třídy a objasňuje jim smysl pravidel.</p> <p>Pomáhá dětem pochopit, že pravidla nejsou od toho, aby je omezovala, ale proto, aby napomáhala vytvářet zdravé a bezpečné prostředí, kde se mohou učit a cítit dobře všechny děti bez rozdílu.</p> <p>Umožňuje dětem zapojit se do vytváření pravidel.</p> <p>Při tvoření pravidel používá pozitivních formulací (např. „po třídě chodíme klidně“ namísto „ve třídě se neběhá“).</p> <p>Doplňuje pravidla ilustracemi či piktogramy pro lepší názornost.</p> <p>Pravidla společně s dětmi v průběhu roku reviduje a případně doplňuje. Pravidla visí na viditelném místě ve třídě.</p> <p>Dětem, jejichž chování je problematické (ADHD, LMD...), vytvoří takové alternativy chování, které jsou tyto děti schopné akceptovat a naplňovat. Důvod úprav pravidel vysvětlí vhodným a citlivým způsobem ostatním dětem.</p>

Poznámka: Je nepřijatelné, aby se učitel neřídil pravidly či uplatňoval tresty u dětí, které je poruší.

Jak ještě mohou učitelé pomoci dětem chápat pojmy jako hranice, pravidla, omezení a respektovat práva ostatních v demokratické společnosti?

Kritérium 5.4. Učitel užívá výchovně vzdělávacích strategií založených na demokratických principech

Indikátor 5.4.4. Učitel dává dětem v průběhu vyučování i mimo něj možnost volby a vede je k porozumění, že každá volba má své důsledky.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
Nedává dětem žádnou možnost volby.	Dává dětem na výběr z více činností, při některých aktivitách jim umožňuje výběr materiálu.	<p>Nabízí dětem pravidelně možnost volby. Děti si mohou např. samy vybrat z více aktivit, zvolit vlastní postup, obtížnost úkolu, čas, kdy budou úkol plnit, materiál, který k tomu využijí atp.</p> <p>Podporuje děti, aby mluvily o své volbě (o důvodech a pohnutkách) a uvědomovaly si také možné důsledky své volby.</p> <p>Respektuje volbu dětí i v případě, že povede k chybnému řešení (pokud není ohroženo zdraví dítěte).</p>

Jak ještě mohou učitelé poskytnout dětem příležitost pro výběr a pomoci jim v pochopení důsledků jejich volby?

6. UČEBNÍ PROSTŘEDÍ

Kritérium 6.1. Učitel rozvíjí pozitivní sociální klima třídy, ve kterém se cítí být každé dítě přijímáno.

Indikátor 6.1.1. Učitel vytváří prostředí, ve kterém se každé dítě cítí být součástí třídního/školního společenství.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Ve třídě nejsou vystavené žádné fotografie či práce dětí ani nic, co by se týkalo jejich rodin.</p> <p>Zanedbává zdravení dětí.</p> <p>Místnost není uspořádaná tak, aby vybízela děti k vzájemným interakcím.</p>	<p>Vítá děti při příchodu do třídy a pomáhá jim začlenit se do kolektivu ostatních dětí.</p> <p>Na zdech jsou pověšené obrázky dětí a fotografie jejich rodin.</p> <p>Prostředí třídy je uspořádané tak, aby děti mohly pracovat ve skupinách, vstupovat do vzájemných interakcí a učit se od sebe navzájem.</p> <p>Vytváří bezpečné prostředí, adekvátně reaguje na projevy rušivého chování, nebo když si děti navzájem tělesně či citově ubližují.</p>	<p>S každým dítětem se osobně přivítá.</p> <p>Obohacuje prostředí třídy a činnosti také o prvky, které dítě zná z domácího prostředí dětí (např. fotografie, knihy, předměty z výletů, oblíbený hrneček apod.).</p> <p>Vystavuje jak dokončené práce dětí, tak průběžné výstupy z aktuálních tematických bloků a projektů.</p> <p>Svěřuje dětem část rozhodování o uspořádání třídy a o jejím vybavení.</p> <p>Podporuje u dětí spolupráci, nikoli soutěživost.</p> <p>Uzpůsobuje prostředí třídy také potřebám jednotlivých dětí (např. dětem s pohybovými problémy, horším sluchem atp.).</p> <p>Pomáhá dětem navázat vzájemné přátelství, vytvořit si citovou vazbu ke své třídě, snaží se, aby se dítě cítilo součástí kolektivu (např. činnosti, prožitky a rituály, které jsou jedinečné pro danou třídu, maskot třídy, kronika, třídní hymna apod.).</p>

Jak ještě mohou učitelé podpořit sociální klima ve třídě a budovat společenství dětí založené na vzájemné úctě a respektu?

Kritérium 6.1. Učitel rozvíjí pozitivní sociální klima třídy, ve kterém se cítí být každé dítě přijímáno.

Indikátor 6.1.4. Učitel vytváří učební prostředí a situace, v nichž se děti nebojí riskovat a dělat chyby.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Na každou otázku je jen jedna správná odpověď, pro každou činnost existuje jen jeden správný postup. Upozorňuje děti, když odpoví nesprávně.</p> <p>Dětem není dovoleno používat materiály a pomůcky bez dovolení.</p>	<p>Vybízí děti ke zkoumání a objevování a poskytuje jim k tomu dostatek vhodného materiálu.</p> <p>V jednání s dětmi, které se potýkají s různými obtížemi (kognitivními, sociálními, citovými či tělesnými) se vyvaruje jakýchkoli negativních hodnotících soudů.</p>	<p>Prostředí třídy uzpůsobuje tomu, aby děti mohly tvořit, experimentovat, měly možnost ověřovat si svoje představy ohledně fungování různých věcí atp.</p> <p>Děti mají v dosahu potřebné pomůcky a materiály, které mohou libovolně využívat.</p> <p>Vytváří pro děti spíše otevřené úlohy (kde děti mohou přicházet s více možnostmi řešení).</p> <p>Pomáhá dětem reflektovat jejich zkušenosti, když se jim nedaří vyřešit nějaký úkol, dosáhnout zamýšleného cíle nebo když se dostaly do „slepé uličky“.</p> <p>Podporuje děti v hledání různých (nekonvenčních) způsobů řešení.</p> <p>Nenabízí dětem okamžitá správná řešení, ale snaží se být spíše nápomocný v hledání adekvátního způsobu řešení, poskytuje dětem vhodné indicie, klade jim podnětné otázky.</p>

Jak ještě mohou učitelé podnítit děti k přiměřenému riskování v rámci svého učení a rozvoje?

Kritérium 6.2. Učitel vytváří vstřícné, bezpečné, inkluzivní a podnětné materiální prostředí, v němž jsou děti podněcovány ke zkoumání, experimentování a samostatnosti.

Indikátor 6.2.4. Učitel nabízí dětem širokou škálu variabilních pomůcek a materiálů. Materiály jsou dětem přístupné, mohou si je samostatně brát a využívat v procesu svého učení, existují pravidla pro uložení materiálů i práci v učebních centrech.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Materiály nejsou vždy přiměřené věku dětí ve skupině.</p>	<p>Poskytuje věkově přiměřené materiály a pomůcky.</p>	<p>Veškeré materiály jsou umístěné tak, aby na ně děti snadno dosáhly a mohly je používat kdykoli je budou potřebovat.</p> <p>Poskytuje různé druhy materiálů, pomůcek a nástrojů pro práci v centrech aktivit (či pracovních koutcích) tak, aby uspokojil a naplnil individuální zájmy, potřeby, učební styly a zohlednil vývojovou úroveň jednotlivých dětí.</p> <p>Obměňuje nabídku materiálů tak, aby podpořil motivaci dětí a touhu objevovat, experimentovat, učit se...</p> <p>Nabízí dětem takové materiály, které jim umožní zapojit a rozvíjet různé typy inteligence a učební styly. Zajistí, aby materiál korespondoval s úrovní znalostí a dovedností každého z dětí (např. poskytne jinou pomůcku dítěti s nižší úrovní dovedností v jemné motorice atp.).</p>

Jak ještě mohou učitelé obohatit prostředí o dostatečné množství přístupných a vývojově přiměřených materiálů, které podněcují děti k učení, hře a zkoumání?

Kritérium 6. 3. Učitel podporuje děti v aktivní spoluúčasti na utváření školního společenství/kultury třídy.

Indikátor 6.3.1. Učitel jasně formuluje svá očekávání vzhledem k chování dětí a zapojuje děti do tvorby těchto pravidel.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Očekávání ohledně chování dětí jsou nepřiměřená věku a vývojové úrovni dítěte.</p> <p>Chování dětí usměrňuje za pomoci nepřiměřených či nahodilých pochval, odměn či trestů (bez jasných kritérií).</p> <p>Nesděluje dětem svá očekávání.</p>	<p>Snaží se budovat pozitivní chování dětí na základě jasně stanovených a dětem srozumitelných kritérií.</p> <p>Má ve třídě vyvěšená jasná pravidla a děti na ně odkazuje.</p> <p>Odkazuje na pravidla, pomáhá dětem pravidlům porozumět.</p>	<p>Zapojuje děti do vytváření a upravování pravidel.</p> <p>Pracuje s pravidly v průběhu celého roku. Společně s dětmi doplní další pravidla či upraví stávající, pokud to situace vyžaduje, přizpůsobí jazyk pravidel věku dětí.</p> <p>Pomáhá dětem pochopit, proč existují určitá pravidla, proč jsou obecně ve společnosti nutná, objasňuje jejich význam, podporuje u dětí pozitivní vnímání pravidel („pravidla nás neomezují, pravidla nám pomáhají“).</p> <p>Při porušení pravidel dává dětem prostor pro reflexi a vybízí je k návrhům toho, co udělat, aby mohla být pravidla opět dodržována.</p> <p>Zařazuje na setkání s rodiči téma o pravidlech třídy a práci s pravidly, vysvětluje svá očekávání ohledně chování a zapojení dětí, zapojuje rodiče do diskuse na toto téma.</p>

Poznámka: Je nepřipustné děti citově či tělesně trestat.

Co mohou učitelé udělat pro jasné sdělování svých očekávání ohledně chování dětí a pro vhodné zapojení dětí do vytváření pravidel?

Kritérium 6.3. Učitel podporuje děti v aktivní spoluúčasti na utváření školního společenství/kultury třídy.

Indikátor 6.3.3. Učitel staví učební prostředí na opakujících se principech a postupech, čímž podporuje nezávislost dětí na jeho osobě, seberegulaci dětí a jejich samostatnost.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Děti pracují po většinu dne frontálně, což učitel umožňuje lépe usměrňovat jejich chování.</p> <p>Nevyvěšuje program či rozvrh dne, neseznamuje děti s tím, co je v daném dni čeká.</p> <p>V denním programu chybějí postupy, které dětem umožňují převzít odpovědnost za určité činnosti a které by podporovaly jejich samostatnost</p>	<p>Denní/týdenní plány jsou vyvěšené ve třídě a učitel k nim odkazuje, aby děti měly přehled a rozuměly tomu, co se od nich ten den bude očekávat.</p> <p>Pro lepší zažití opakujících se postupů využívá písniček, básní, pohybových aktivit, pravidelných rituálů (např. ranní kruh, ranní dopis, hudba jako signál pro ukončení hry a zahájení úklidu atp.).</p>	<p>Upozaduje svoji řídicí a kontrolní úlohu, aby v co nejvyšší možné míře podpořil samostatnost dětí, nezávislost na jeho osobě a svobodné zapojení dětí do činností a her v průběhu dne.</p> <p>Zapojuje děti do vytváření plánů, vybízí je, aby přicházely s vlastními nápady a vlastním programem (např. děti připraví činnosti či hry pro druhé děti, naučí druhé vyrobit nějakou pomůcku, hračku, skládanou atp.).</p> <p>Poskytuje dětem možnost volby úkolu, místa, materiálu, učebních pomůcek, informačních zdrojů, způsobu prezentace výsledků své práce apod.</p>

Jak ještě mohou učitelé uplatnit důsledné postupy podporující samostatnost a seberegulaci dětí?

7. PROFESNÍ ROZVOJ

Kritérium 7.1. Učitel pravidelně hodnotí a zvyšuje kvalitu a efektivitu své práce, neustále zvyšuje své profesní kompetence, reaguje na požadavky měnícího se světa a potřeby společnosti z toho vyplývající.

Indikátor 7.1.2. Učitel analyzuje a vyhodnocuje kvalitu svojí pedagogické práce prostřednictvím rozmanitých technik. Na základě výsledků reflexe (od dětí, kolegů, vedení školy) a sebereflexe učitel realizuje změny ve své pedagogické činnosti, plánuje svůj další profesní růst.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Nezabývá se reflexí vlastní pedagogické práce ani nespolupracuje s ostatními odborníky na jejím zlepšování či plánování dalšího profesního růstu.</p>	<p>Hovoří s ostatními odborníky o své práci a na základě zpětné vazby podniká změny ve své pedagogické práci.</p>	<p>Pravidelně vyhledává zpětnou vazbu, reflektuje a průběžně vyhodnocuje kvalitu a efektivitu své pedagogické práce a provádí vhodné změny, pokud je to nezbytné.</p> <p>Využívá různých nástrojů pro sebehodnocení a na jejich základě si plánuje svůj další profesní rozvoj.</p> <p>Vede si odborné portfolio a využívá jej k reflexi své praxe.</p> <p>Zve do výuky různé odborníky s cílem získat zpětnou vazbu ohledně své práce.</p> <p>Spolupracuje s mentory nebo využívá kolegiální podpory či jiný typ individuální podpory (supervize, koučink atp.).</p> <p>Zajímá se o zpětnou vazbu od rodičů a dětí a na jejím základě podniká adekvátní změny ve své třídě.</p>

Co mohou učitelé ještě udělat ve směru reflexe, evaluace, získávání zpětné vazby a posuzování kvality své pedagogické práce?

Kritérium 7.1. Učitel pravidelně hodnotí a zvyšuje kvalitu a efektivitu své práce, neustále zvyšuje své profesní kompetence, reaguje na požadavky měnícího se světa a potřeby společnosti z toho vyplývající.

Indikátor 7.1.4. Učitel zodpovídá za rozhodnutí, která činí při výkonu své profese. Dovede svá rozhodnutí objasnit ve vazbě k uznávaným teoretickým konceptům, analyzovat a zhodnotit, případně navrhnout alternativní řešení.

Neadekvátní	Dobry začátek	Kvalita v praxi
<p>Nevyužívá ve své práci žádné inovativní přístupy.</p>	<p>Ve své praxi využívá nových postupů, které si osvojil na seminářích, workshopech, pozorováním pedagogické práce ostatních apod.</p>	<p>Zavádí do své praxe nové postupy a metody s ohledem na složení třídy, na potřeby a zkušenosti dětí i rodin a se zřetelem na místní podmínky.</p> <p>Dokáže vysvětlit podstatu jím uplatňovaného pedagogického přístupu a používaných metod a obhájit důvody jejich zavádění před ostatními – dětmi, rodiči, kolegy, vedením školy i odborníky.</p> <p>Zkoumá nové výchovné a vzdělávací přístupy ve výchově a vzdělávání dětí a je schopen jejich kritické reflexe.</p>

Jak ještě mohou učitelé ukázat, že mají podíl na rozhodování ve své profesi?

INTERNATIONAL STEP BY STEP ASSOCIATION (ISSA)

ISSA (International Step by Step Association) je mezinárodní nevládní organizace, která byla založena s cílem podporovat demokratické principy a posilovat zapojení rodičů a komunity do vzdělávání dětí v období předškolního a mladšího školního věku (3–11 let). Sjednocuje přes 30 organizací ve stejném počtu zemí.

Členové ISSA se společným úsilím zasazují o rovný přístup ke kvalitnímu vzdělání pro všechny děti, angažují se v národních reformách primárního školství, vytvářejí nové publikace a moduly pro učitele, zajišťují semináře a podněcují výzkumné aktivity, implementují celostátní, regionální a mezinárodní projekty, slouží jako fórum pro pedagogické pracovníky, experty a odpovědné pracovníky státní správy, které umožňuje sdílení informací i zkušeností.

Vize asociace ISSA

S podporou své rodiny a komunity naplní každé dítě svůj potenciál a rozvine své dovednosti nezbytné k tomu, to aby se stalo úspěšným a aktivním členem demokratické vzdělanostní společnosti.

Asociace ISSA podporuje:

- rovnoprávný přístup dětí ke kvalitní výchově a vzdělávání a k možnostem rané péče
- individualizované vzdělávání zaměřené na dítě, které v sobě snoubí výuku vysoké kvality s ohledem na potřeby jednotlivých dětí
- rozvoj dovedností a dispozic pro celoživotní vzdělávání a podíl na demokracii
- respekt ke všem úlohám učitelů coby facilitátorů, průvodců, vhodných vzorů v procesu učení a aktivních členů svých společenství
- zapojení rodiny do rozvoje, výchovy a vzdělávání dětí
- angažovanost komunity ve výchově a vzdělávání
- úcty k různorodosti, inkluzivní postupy a kulturně vhodná učební prostředí
- průběžné sebezlepšování a neustálý profesní rozvoj

Služby ISSA – základy pro spolupráci a partnerství:

- Zdroje, technická podpora a školení v oblasti vzdělávání věkové skupiny 3–11 let, týkající se mimo jiné vytváření na dítě zaměřených, interaktivních a inkluzivních prostředí v mateřských školách a na prvním stupni základních škol, podpory vzdělávání, jež staví na hodnotách jako demokracie, rozmanitost a sociální spravedlnost, podpory angažovanosti rodičů a nabídky dvojjazyčného vzdělávání.
- Vzdělávání, mentoring a podpora úsilí o dosažení společného chápání významu kvalitní pedagogiky pro věkovou skupinu 3–11 let založené na zásadách obsažených v publikaci Kompetentní učitel 21. století.
- Vzdělávání dospělých věnované tematice sociální spravedlnosti, prosazování relevantních cílů, rodičovských dovedností, tvorby kurikula a vytváření a realizace projektů.
- Školící programy a moduly, kurikula a vzdělávací materiály určené různým cílovým skupinám.
- Ilustrované dětské knihy dostupné v různých jazycích, jejichž součástí jsou návody pro rodiče a metodiky pro učitele.

Kontakt:

Kinderrechtenhuis / Child Rights Home

Hooglandse Kerkgracht 17-R

2312 HS Leiden

the Netherlands

Tel: +31 (0)71 516 1222

Fax: +31 (0)71 516 1220

admin@issa.nl

www.issa.nl

INTERNATIONAL
STEP by STEP
ASSOCIATION

PODĚKOVÁNÍ

ISSA děkuje za podporu všem odborníkům, kteří v rámci sítě ISSA i mimo ni přispívali ke zkvalitnění pedagogiky založené na principech obsažených v publikaci Kompetentní učitel 21. století.

Zvláštní poděkování patří odborníkům v oblasti kvality, členkám asociace ISSA, mezi něž patří:

SANJA BRAJKOVIĆ	Otevřená akademie Krok za krokem, Chorvatsko
CORNELIA CINCILEI	Výchovně-vzdělávací program Krok za krokem, Moldavsko
SANJA HANDŽAR	Centrum výchovně-vzdělávacích iniciativ Krok za krokem, Bosna a Hercegovina
MIHAELA IONESCU	programová ředitelka ISSA
AHMINA RAJABOVA	Nadace otevřené společnosti – Nadace pomoci, Tádžikistán
REGINA RIMKIENE	Centrum pro inovativní výchovu a vzdělávání, Litva
REGINA SABALIAUSKIENE	Centrum pro inovativní výchovu a vzdělávání, Litva
DAWN TANKERSLEY	programová specialista ISSA
ZORICA TRIKIĆ	Centrum pro interaktivní pedagogiku, Srbsko
AIJA TUNA	programová specialista ISSA
TATJANA VONTA	Centrum pro výzkum a vývoj výchovně-vzdělávacích iniciativ Krok za krokem, Slovinsko

Step by Step ČR, o.p.s. děkuje všem, kdo přispívali svojí metodickou podporou, zpětnou vazbou a cennými radami k „vyladění“ tohoto dokumentu tak, aby odpovídal kontextu českého vzdělávacího prostředí s důrazem na předškolní pedagogiku a co nejvíce se přibližoval každodenní praxi učitele MŠ.

MIRKA ŠKARDOVÁ	Step by Step ČR, o.p.s., metodička a lektorka vzdělávacího programu Začít spolu
JANA KARGEROVÁ	PedF UK v Praze, lektorka vzdělávacího programu Začít spolu
EVA LUKAVSKÁ	Koventina, lektorka kurzů Zkušeností k respektování
RADKA SOBOLOVÁ	Lauderovy školy, zástupkyně ředitele pro MŠ a ZŠ, lektorka vzdělávacího programu Začít spolu
ANNA BABÁNOVÁ	ZŠ Magic Hill Praha - Říčany, učitelka, dlouhodobě se zabývá gender tematikou (nejen) v oblasti vzdělávání

